

ESGLÉSIA DE MENORCA

**Butlletí oficial
del Bisbat**

NUM. 7 - 8 — JULIOL - AGOST 1986

SUMARI

DOCUMENTS DEL BISBE	245
35.- Cordial salutació. (per les festes de Sant Joan, a Ciutadella.)	
36.- La Blanca Creu de Sant Joan. Escrit per les festes de Sant Joan a Ciutadella.	
37.- Carta-circular sobre exercicis espirituals i col·lecta general.	
SES CATEQUESIS DEL BISBE	
38.- Es Senyor i infon la vida.	
39.- Sant Pere i Sant Pau.	
40.- Vacances.	
41.- Reconciliació (I).	
42.- Reconciliació (i II).	
43.- Cansament.	
SECRETARIA GENERAL	254
Administració de la confirmació.	
CONSELL DEL PRESBITERI	255
Full informatiu del mes de maig.	
Full informatiu del mes de juny.	
CÀRITAS DIOCESANA	261
I.- Jornada de Càritas a Ferreries.	
II.- Jornada de Càritas-Escola Teologia al Toro.	
DELEGACIÓ DIOCESANA DE JOVENTUT	266
Memòria d'activitats de la F.C.C.E. Curs 1985-86.	
INFORMACIÓ DIOCESANA	272
Activitats del Sr. Bisbe.	
Seminari per la pau.	
Jornades del Secretariat Interdiocesà de Catequesi.	
CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA	276
Nota sobre la Eutanàsia, de la C. Episcopal per a la doctrina de la Fe.	
Nota de la C. Episcopal d'Ensenyament i Catequesi, sobre l'opció per l'ensenyança de la religió i moral catòliques.	
DE LA SANTA SEU	288
Anunci del Papa Juan Pau II; Trobada a Assís.	

DOCUMENTS DEL BISBE

35.- Cordial salutació.

(per les festes de Sant Joan, a Ciutadella.)

Una salutació, per les Festes de Sant Joan a Ciutadella, ha d'incloure necessàriament l'expressió i el desig, ben sentit i cordial, de que siguin bones i alegres. Idò, Bones festes a tothom! Que les puguem celebrar en pau i tranquil·litat i dins d'aquella cortesia i germanor que han d'ésser sempre el lema, l'estil i el model per a tots.

A més, com a Bisbe, vos he de dir també que Sant Joan Baptista va preparar els camins del Senyor Jesús, i que ens és model d'austeritat i de templança per la seva vida de santedat i de pobresa.

Si ens alegrem en aquestes Festes celebrant el seu naixement, donem també testimoni de la Veritat que ell va predicar i facem camí junts tots els dies amb a la Bondat que ell ens va mostrar.

A tots, bones festes!

Ciutadella, juny del 1986.

Antoni, bisbe de Menorca

Escrit per les Festes de Sant Joan, a Ciutadella.

36.- La blanca creu de Sant Joan.

M'ha agradat el cartell anunciador de les festes de Sant Joan d'enguany, a Ciutadella. Sobre el fons vermell de la bandera santjoanenca hi domina la blanca creu i la silueta d'un cavaller muntat al seu cavall amb l'asta ben disposada per enfilars l'ensortilla. M'he imaginat que són tres detalls que caracteritzen la nostra principal festa: una bandera, que pot ser el símbol de la Ciutat, una creu, que representa l'aspecte religiós; i un cavaller muntat, indicador de la festa i de la bulla.

Jo ara vaig per la blanca creu, per l'aspecte o caire religiós de les festes de Sant Joan. Certament, hi trobam uns elements de religiositat popular que assenyalen i demostren el substracte catòlic de la festa. Perquè no es pot negar que les festes de Sant Joan a Ciutadella tenen aquest element religiós.

Darrerament, el tema de la religiositat o pietat popular s'ha posat de moda i suscita un interès prou important en les diverses manifestacions cívic-religioses que es desenrotllen a tants d'indrets i en tantes de festivitats: Setmana santa, romeries, festes majors, etc. Quasi sempre, per no dir sempre, davall d'aquesta religiositat popular hi ha una fe autèntica, manifestada sovint en ambigüitats que fan de mal discernir fins on arriba una cosa o altra. És una aiguabarreig que ens ve de segles i que s'explica molt bé per la poderosa influència que temps enrera l'Església tenia sobre els regnes d'aquest món.

Ara, en una societat més autònoma i ben independent de l'Església, tenim el perill de dissimular o substreure l'aspecte religiós, exalçant no més el que la festa té de folklore, de cultura, de turisme i de bulla. Hem de sebre posar cada cosa al seu lloc i valorar-ho tot segons la incidència que ha de tenir en el procés de la festa.

De fet i de dret, les festes de Ciutadella són les festes de "SANT JOAN" i es fan en honor seu, no com un record d'un solstici d'estiu, sinó continuant la tradició de l'Obreria de Sant Joan de la parròquia de la Catedral. He trobat també a ca nostra una carta de la Junta Municipal de les festes de Sant Joan, en la qual es diu que "Ses Completes" de la vigília de Sant Joan representen el principal acte de la Festa. I aquesta mateixa carta, rallant d'aquestes "Completes i de la "Missa des Cai-xers", textualment diu que "Ambas funciones religiosas no son elementos separados, sino que han de formar un conjunto armónico con los restantes actos de la fiesta".

Açò és el que volem: que als actes religiosos de Sant Joan se'ls do-

ni la seva dimensió pròpia i que siguin reconeguts els seus valors innegables. La presència multitudinària que ara tenen ens urgeix a tots els creients a viure'ls com a actes litúrgics que són i amb el sentit de pregària que comporten envers Déu, amb la intercessió del Baptista.

Les Festes de Sant Joan, en la confluència de tots els seus propis i autòctons significats, esperam que perdurin netes i conforme a la tradició.

A tots vos desig unes Bones Festes!

Ciutadella, juny del 1986.

Antoni, bisbe

37.- Carta-circular

Als sacerdots i religiosos/ses de la diòcesi,

Exercicis espirituals.

Si Déu vol, i tal com solem fer cada any, també enguany tindrem una tanda d'Exercicis espirituals a dalt al Santuari de El Toro, per a sacerdots i religiosos/ses, que dirigiré jo mateix. Començarem el diumenge, dia 13 de juliol, a les 8 del capvespre, abans de sopar, per acabar amb el dinar del dia 19 del mateix mes, dissabte.

A tots vos invit a assistir-hi i desig que sigueu molts els qui hi vingueu. Ens convé a tots uns dies de reflexió, de discerniment i de pregària, que podem fer molt, ara en havent acabat el curs. És necessari que els qui hi volgueu assistir, aviseu a les monges franciscanes que cuiden el Santuari, per telèfon, el nombre **37.50.60**.

Col.lecta general.

D'acord amb el Directori d'economia, aquest mes de juliol, el diumenge dia 20 o bé també el 27, s'ha de fer la col.lecta general a totes les parròquies i llocs de culte. Va destinada **íntegrament** per a repartir entre totes les col.lectes o jornades, per a les quals no s'ha fet aquest any. Recordau que, dintre dels 15 dies següents ha d'enviar-se tota a la Delegació d'Economia de la Cúria diocesana.

Per a tots desig un bon estiu. Que els dies de vacances vos aprofitin per al cos i per a l'ànima.

Ciutadella de Menorca, a 1 de juliol del 1986.

Antoni, bisbe

SES CATEQUESIS DEL BISBE

38.- "És Senyor i infon la vida" (15-6-86)

Amb aquestes paraules com a títol, el Papa Joan Pau II acaba de publicar una Carta Encíclica sobre l'Esperit Sant en la vida de l'Església i del món. Duu la data del dia 18 de maig d'enguany, solemnitat de la Pasqua de Pentecostès. Amb ella, el Sant Pare arrodoneix la trilogia formada per aquesta i dues altres Encíclicues, dedicades una al Pare "Déu ric en misericòrdia", al Fill, "Redemptor de l'home" i aquesta a l'Esperit Sant.

Aquesta Encíclica està dividida en tres parts, a més d'una introducció i una conclusió: L'Esperit del Pare i del Fill, donat a l'Església; l'Esperit que convenç el món en lo referent al pecat; i l'Esperit qui dóna vida.

En la introducció el Papa ens diu quin és l'objectiu principal d'aquesta Carta: "Desenvolupar la riquíssima doctrina sobre l'Esperit Sant i fer progressar en l'Església la consciència de que l'Esperit Sant impulsa l'Església a col.laborar perquè es compleixi el disseny de Déu, qui va constituir Jesucrist com a principi de salvació per a tot el món".

És, idò, una Carta sobre la doctrina de la tercera Persona de la Sma. Trinitat, l'Esperit Sant, igual al Pare i al Fill. Però no solament en un estudi teològic exhaustiu, sinó sobretot mirant i fent acostar l'Església i els seus feals a l'Esperit que és Senyor i infon la vida. L'Esperit és qui condueix l'Església, està el centre de la fe cristiana i és la font i la força dinàmica de la renovació que avui necessita l'Església.

Fa constar també el Papa que aquesta Encíclica arranca de l'herència profunda del Concili. Els textos del Concili ens animen a penetrar cada vegada més en el misteri trinitari de Déu, seguint l'itinerari evangèlic, patristic i litúrgic: al Pare, per Crist, en l'Esperit Sant.

Vull acabar aquesta somera presentació de l'Encíclica citant un text de la mateixa com a idea que ha de donar-nos ànim i coratge en el treball de cada dia: "L'Església respon també a certs desigs profunds que tracta de veure en el cor dels homes d'avui: un nou descobriment de Déu en la seva realitat transcendent d'Esperit infinit, tal com el presenta Jesús a la samaritana; la necessitat d'adorar-lo en esperit i en veritat; l'esperança de trobar en ell el secret de l'amor i de la força d'una nova creació; sí precisament aquell qui és Senyor i infon la vida".

39.- Sant Pere i Sant Pau (29-6-86)

Sant Pere i Sant Pau són els dos grans apòstols de Jesús. Dues columnes de l'Església que van fonamentar-la als inicis de la predicació evangèlica. Avui celebrem la seva festa. Escollits per Jesús, de diferent manera l'un de l'altre, l'Esperit els va donar la força i el coratge per dur la Bona Nova al món i per anar implantant comunitats cristianes a tot arreu. Tots dos van morir a Roma, final del seu camí en aquesta vida.

Pere, l'home temerós i covard, resultarà ser la solidesa d'una pedra sobre la qual Crist edificarà la seva Església. Expressarà també la continuïtat i la justesa d'un missatge que s'anirà perpetuant al llarg dels temps i el veurem aguantat en els seus successors a la Seu de Roma. Tal com ho manifesta el prefaci de la missa d'avui, "Pere serà el capdavanter en la confessió de la fe, el qui va instituir la primera Església amb la resta d'Israel".

Pau, el Saule perseguidor, ens vindrà per uns altres camins. Serà el dinamisme que mourà l'Església naixent a estendre's, a adequar-se i a inculturarse dins el món dels "gentils". Serà una expansió missionera que afegirà a la unitat de l'Església la varietat i la pluralitat, empeses per l'Esperit, per fer una Església "catòlica" i universal.

Sant Pere i Sant Pau, idò, són encara avui per a tots nosaltres un model que hem d'imitar per sebre continuar la seva obra. Cada un dels feals cristians, cada una de les Esglésies locals, en les quals i des de les quals existeix l'Església una i única, haurem de guardar la nostra comunió amb l'Església Mare de Roma i, al mateix temps, davall la força de l'Esperit, ens haurem d'esforçar a viure les nostres responsabilitats locals en el manament que tenim d'evangelitzar el món secularitzat i consumista, impregnant en ell l'esperit evangèlic.

Els apòstols van obrir l'Església a tots els creients en Jesús. Que restin obertes sempre les portes de la Bona Nova. Ho farem seguint les passes evangèliques de Sant Pere i Sant Pau, que els van dur fins a vessar la seva sang per Jesucrist.

Preguem, idò, perquè, ja que vam rebre el primer anunci salvador per mitjà de Pere i de Pau, que també per ells, ara ens sentiguem ajudats en el camí que anam fent en la nostra comunitat.

40.- Vacances (6-7-86)

Per molta de gent aquest mot "vacances" és una santa paraula. Vol

dir fugir de la feina de cada dia, canviar d'ambient, deixar d'anar a la fàbrica i passar uns dies lliures en què hom pot fer el que vulgui o dedicar-se al seu "hobby" particular, sense haver de pensar que l'esperen els llibres o la feina. Les vacances, per tenir un oci ben guanyat, després de la feina normal de tot l'any, són una adquisició de la societat que hem d'agrair.

Però, passa que encara hi ha moltes de persones que no sé si poden tenir unes vacances normals i espaioses. Per a prou quantitat de gent, aquests mesos de vacances són temps de més feina i de més enrenou i s'han d'acontentar en tenir-les en altres mesos de l'any quan tothom normalment fa feina. La vida no para i, per tant, tots els dies de l'any hi ha feina a fer per uns o per altres.

Del que es tracta és, sobretot, de sebre aprofitar el temps de vacances que hom té. I tothom se les hauria de plantejar amb un bon discerniment perquè fossin profitoses, no solament pel cos, sinó també per l'esperit. No anam massa capacitats de cultura, per exemple, i les vacances serien ideals per dedicar-se a ella, sigui llegint, sigui assistint a concerts, a cursets o trobades, o a colònies i campaments d'estiu, és a dir, a tantes de coses com s'organitzen aquí i allà, que, dintre de la placidesa estival, no descuiden els aspectes culturals i de formació que enriqueixen el saber.

Espiritualment també es poden aprofitar les vacances. Entre calada i calada, entre conversació i conversació, sempre queden uns moments diaris per poder asseure's devora la mar o a l'ombra per recollir-se i estar un moment sol. L'activitat nerviosa dels dies de feina, potser no ens deixa temps per a la reflexió i per pensar en nosaltres mateixos i per aixecar-nos en oració envers el nostre Pare del cel, d'una manera més pausada i quieta.

Trobau que seria bona hora aprofitar les vacances per tot açò que vos he dit? El repòs ha d'ajudar-nos a recuperar forces. Però no solament les corporals, sinó també les de l'esperit que és qui més necessita de la calma i del silenci d'una solitud cercada per esdevenir més persona, i, per nosaltres, més bon cristià, al mateix temps.

Bones vacances, idò! Aprofitau-les bé.

41.- Reconciliació (I) (13-7-86)

El Full Dominical que editen tres diòcesis de Catalunya, Tarragona, Vic i Solsona, sol dur, de tant en tant, una polida caricatura de la

dibuixant "Pilarín" que es titula "Sermons de Moissèn Candi". Sempre és un capellà a dalt la trona, vestit amb sotana, roquet i "bonete", qui diu qualque sentència apropiada als fets que van passant. Darrerament, hi havia aquesta: "Estimeu-vos els uns als altres! Encara que sigueu de partits diferents..."

L'experiència ens ensenya que la política i els doblers són les dues coses que fan dividir i enemistar més a la gent. El poder i els doblers! Heus aquí els dos grans déus de la societat actual! Subjuguen i captiven, com dos dimonis poderosos als quals és difícilíssim de poder vèncer. Quantes de famílies, quantes de persones dividides i enemistades, que no es saluden, que es tenen enveja i odi, que no es poden veure, per culpa dels doblers! S'està tan aferrat a ells, que massa de vegades condicionen tota una vida. O bé perquè es necessiten per malgastar-los en vicis que s'han contret, o bé són causa de l'avarícia i de desigs inconfessables de tenir-ne cada dia més i més.

També comanden el cor de l'home les diverses ideologies o les tendències polítiques que comporta el pluralisme que esteim vivint. I si doblers i poder, en sí són cosa bona i útil per usar-ne en bé propi i de la societat, sabem que massa de vegades s'arriba a situacions límit que fan perdre el seny, l'afecte i l'estimació que hauria de brillar en els homes i dones. Que, amb l'abús, arribi després, d'una manera o altra, la violència, la passió, la guerra, no és cosa d'estranyar. El món està ple, per desgràcia, a tot arreu, d'aquesta manca de respecte i d'amor que tots ens hauríem de tenir.

La reconciliació, el perdó, el tornar a ser amics, és una de les coses que costa més de fer, quan s'ha arribat massa enllà, i no obstant açò, és necessari tornar-se a estimar, viure sense rencors ni odis. Fa cinquanta anys que, a ca nostra, en una guerra de tres anys que les joves generacions ni van viure ni acaben de comprendre del tot, es va arribar a una lluita fratricida que ara hem d'oblidar. S'imposa la reconciliació, el perdó que els qui ho vam viure i sofrir hem d'acceptar per a una convivència digna de persones humanes i cristianes.

Demandar perdó i concedir-lo, oblidar ofenses i odis. Així comença la reconciliació.

42.- Reconciliació (i II) (20-7-86)

Si hem de reconciliar-nos els uns amb els altres, tenim encara més obligació de començar per reconciliar-nos amb nosaltres mateixos. I açò

ens costa tant o més que reconciliar-nos amb els altres. Si els desequilibris del món modern provoquen tensions i lluites, tots duim a dins nostre altres desequilibris fonamentals que arrelen al fons del cor humà. L'home experimenta moltes limitacions, és cert; però també es sent il·limitat en els seus desigs i cridat a una vida superior a l'actual. D'una manera o d'altra, tots som atrets per diverses situacions que ens fan elegir i, al mateix temps, ens fan renunciar. I massa de vegades ens trobam en el cas de fer el que no voldríem, i deixar de fer el que hauríem de fer.

Cada u de nosaltres necessita posar-se d'acord amb ell mateix. Urgeix una autoreconciliació. La inquietud del cor humà resta sempre en nosaltres i és tota una ascesi el que hem d'anar fent cada dia per véncer-nos a nosaltres mateixos i posar les coses al seu lloc. Tots experimentam sentiments contradictoris. Del nostre interior és d'on surten el bé i el mal.

La reconciliació comporta, idò, necessàriament, una conversió. És impossible dissociar aquestes dues realitats o parlar d'una silenciant l'altra. La reconciliació es fa necessària quan hi ha hagut una ruptura dins de nosaltres mateixos, en la intimitat del nostre ser i voler. Per açò, sentim la divisió interior que pot produir tantes i tan greus discòrdies en la mateixa societat.

La reconciliació encara és més profunda i essencial quan es tracta de la ruptura que hi pot haver amb Déu. Jesús va donar la seva vida morint a la creu per reconciliar-nos amb Déu, Nostre Senyor. És la gran reconciliació, és el do de Déu que ens allibera del pecat en totes les seves formes.

Joan Pau II escrivia en la seva Exhortació sobre la reconciliació i la penitència: "Sabem que la reconciliació entre els homes és el fruit de l'acte redemptor de Crist, mort i ressuscitat per derrotar el regne del pecat, restablir l'aliança amb Déu i així destruir el mur de separació que el pecat havia aixecat entre els homes".

"Heu sentit que es va dir: Estimaràs el teu proïsme, però no el teu enemic. Jo vos dic: estimau els vostres enemics i pregau pels qui vos persegueixen, perquè sigueu fills del vostre Pare del cel". Són paraules de Jesús. És la Bona Nova que va venir a dur-nos.

43.- Cansament (27-7-86)

El cansament, la fatiga ens aclapara moltes de vegades. La nostra fragilitat humana ha de soportar el cansament i necessitam recuperar

forces i descansar per poder-nos posar de nou a la feina. Aquest temps de vacances, en ple estiu, amb la calor que no invita a fer massa feina, hauria d'ésser una lliçó per a tots.

La lliçó, que el cansament, l'estar fatigats, pot ésser una ensenyança per a la nostra vida cristiana. De fet, la fatiga és també santificadora perquè ens recorda els sofriments i l'esgotament que Jesús va passar per nosaltres. Un dia va asseure's al pou de Jacob "fatigat de caminar".

El nostre cansament és una ofrena que també podem fer al Senyor. Les nostres flaqueses, les nostres desil·lusions hem d'oferir-les tal com oferim i feim el nostre treball de cada dia.

El cansament ens recorda que som febles. Que necessitam una ajuda i que hem d'acceptar-la, sabent que de la força de l'Esperit ens vindrà l'ànim decidit per continuar la tasca.

Massa de vegades ens descoratjam en veure la impotència de la nostra feina i quan la tasca que duim entre mans no dóna els fruits que en podríem esperar. Voldríem veure aconseguits ben de veres els èxits que coronassin la nostra obra. I el cansament i les flaqueses i el poc ànim d'uns o d'altres ens retrassa el fruit desitjat.

La fatiga, el cansament, les nostres flaqueses, l'ensopiment són també ofrenes que podem fer, com a místic sagrament, que ens santifica, perquè tot home esgotat ens recorda l'Home de Dolors que va ser Jesús amb els seus sofriments i la seva mort en Creu.

Com sant Pau, hem d'alegrar-nos en les nostres febleses i dir, com ell, que "quan som més dèbil és quan som més fort", perquè llavors la gràcia de Déu ens fa comprendre que tot el nostre treball, tots els nostres esforços i totes les nostres tasques han d'ésser conduïdes per la mà del qui és el Senyor de tot lo creat.

Que la nostra fe ens empenyi a santificar també la nostra fatiga, el nostre cansament, amb els quals hem d'anar fent camí per arribar a la vida eterna.

SECRETARIA GENERAL

Administració de la confirmació.

Durant aquest curs 1985-86, el Sr. Bisbe ha administrat el sagrament de la confirmació en les parròquies i als joves que s'indiquen a continuació.

Parròquies	Data	Al.lots	Al.lotes	Total
Catedral (Salesians)	26 abril	64	47	111
S. Francesc, Maó	1 maig	40	42	82
S. Rafel, Ciutadella	11 maig	19	39	58
Ferrerries	17 maig	27	25	52
P. Claret, Ciutadella	24 maig	11	24	35
St. Esteve, Ciutadella	25 maig	19	23	42
Concepció, Maó	25 maig	4	15	19
Mercadal	28 maig	7	11	18
S. Francesc, Ciutadella	31 maig	3	5	8
St. Josep, Maó	1 juny	6	4	10
Sta. Eulàlia, Maó	1 juny	7	5	12
Sta. Maria, Maó	7 juny	20	42	62
Es Migjorn Gran	8 juny	13	14	27
St. Miquel, Ciutadella	14 juny	15	25	40
Sta. Maria, Maó	15 juny	7	3	10
Sant Lluís	15 juny	7	6	13
Totals		269	330	599

CONSELL DEL PRESBITERI

FULL INFORMATIU maig de 1986

El dia 14 de maig de 1986, es reuneix a les 10.30 del matí a Ca'l Bisbe el Consell del Presbiteri, amb l'assistència de tots els seus membres. Es comença amb la pregària de Tèrcia i s'aprova l'acta de la sessió anterior corresponent al mes d'abril.

PRESÈNCIA DE L'ESGLÉSIA A MENORCA EN EL MÓN DE LA CULTURA

L'ordre del dia proposa determinar aquells aspectes a privilegiar, a curt i a llarg termini, perquè sigui un fet la presència de l'Església a Menorca en el món de la cultura.

Hi ha una roda d'intervencions que fan veure que la reflexió feta en els arxiprestats i en el mateix Consell no està conclosa i, en lo fet, es mesclen molts conceptes que necessiten aclariment. S'entreveu la necessitat d'un document-base a fi de passar a lo operatiu després de tenir clars els principis.

Ens demanam ¿on volem arribar? ¿quin és el nostre objectiu amb aquesta reflexió sobre fe-cultura? ¿Es tracta d'una reflexió interna o, en realitat, volem oferir-la als cristians de Menorca?

Es proposa que la reflexió encara continui un poc més a partir d'un esquema que reculli tot lo dit i assenyali un itinerari. Es podria tenir present l'esquema de la revisió de vida a fi d'encaminar-ho a una actuació, com també no oblidar tot el que s'està fent mitjançant el Congrés d'Evangelització.

Es suggereix tenir present també documents com "Llibertat cristiana i alliberació", "Testimonis del Déu viu", "Constructors de la pau" "Linies preferents de la pastoral al nostre país", etc. Tot perquè hi ha gués un punt de partida.

També esteim davant d'un desafiament: el paper dels laics. S'han fet passos, però encara s'està molt enrera. ¿En què ha de intervenir el laic? ¿Com trobar un equilibri entre la missió del capellà i la del laic?

Veim que l'Església ha d'anar per camins de comunió i en molts moments lo jurídic s'hi interposa. ¿Quin és el vincle de la gent amb l'Església? ¿És lo comunitari? ¿És lo jurídic?

Davant tot açò, s'arriba a l'acord de fer un esquema que tengui en compte aquests passos: 1) un **veure**: la realitat de la cultura i la fe a Menorca (estructurar-ho a partir de lo que ja hem fet). Talvegada així veuríem uns buits que hi ha en la nostra reflexió, com p.e. els aspectes positius de la fe. I 2) un **jutjar**: fent un "**discerniment**". S'encarrega a Miquel Anglada i a Sebastià Taltavull presentar-ho per a la pròxima reunió. I arribar a partir d'aquí a lo operatiu.

ELECCIONS GENERALS DEL 22-J

A rel del recent document de l'episcopat espanyol "Los católicos en la vida pública", ens demanam si creim que s'ha de dir alguna paraula a la comunitat cristiano-catòlica davant les properes eleccions generals.

El Sr. Bisbe explica tot lo que es va dir a la Conferència episcopal, el que sortirà en el Full Dominical. Després d'un breu diàleg, s'acorda fer un comunicat com a Consell del Presbiteri que contempli els següents continguts: obligació moral de votar, maduresa política, coneixement dels partits i els seus programes, una crida a les autoritats oferint-lis l'estil evangèlic del servei, acceptació del joc democràtic, civilització de l'amor i reconciliació ciutadana. Una part dirigida als ciutadans i una altra als possibles elegits. S'encarrega al secretari fer l'esborrany i presentar-lo al Sr. Bisbe, a fi que pugui sortir a final de mes just comenci la campanya electoral. Que sigui una nota del Consell del Presbiteri i es publiqui en el Full Dominical i al Diari Menorca.

INFORMACIÓ DEL SR. BISBE

El Sr. Bisbe informa, a continuació, dels següents assumptes:

En relació a la Conferència episcopal: festes religioses, aprovació del pla de formació sacerdotal, diaques permanents, possible reducció d'universitats eclesiàstiques, província eclesiàstica, capellans d'hospitals, absolució col·lectiva.

També presenta la proposta de la formació del Consell Diocesà de Pastoral.

Ciutadella de Menorca, 14 de maig de 1986

Sebastià Taltavull Anglada, secretari

FULL INFORMATIU juny de 1986

El dia 18 de juny de 1986 es reuneix a Ca'l Bisbe el Consell del Presbiteri. Hi assisteixen tots els seus components. Després de la pregària de Tèrcia es llegeix l'Acta de la sessió anterior i és aprovada. A la vegada es revisen els acords presos.

1.- REFLEXIÓ SOBRE EL "DISCERNIMENT FE-CULTURA".

Es dona lectura a l'esquema de reflexió o "discerniment" sobre la temàtica fe-cultura elaborat a partir de les aportacions dels arxiprestats i del mateix Consell en sessions anteriors. Es fa una valoració general d'aquest esquema i s'amplia amb noves aportacions.

— Es un fet que encara que hagi minvat la relació fe-cultura, mai no ha deixat d'existir. Veim clarament que l'Església té un pes en la cultura popular i marca una determinada actuació que la identifica amb el poble.

— D'altra banda, és cert que des d'algunes instàncies culturals com si no interessàs que l'Església en aquest moment tengui una paraula a dir. Cal notar aquest buit, per exemple, a l'Enciclopèdia de Menorca i altres publicacions que ignoren totalment el fet religiós i cristià.

— L'Església no pot renunciar a posar al servei del poble els seus valors religiosos, culturals i lingüístics. Lo qual no significa "domini", sinó "oferiment", tot i mantenint sempre la línia conciliar de separació entre l'Església i l'Estat —que no significa separació entre Església i poble—.

— Mai podem oblidar com Església que som quina és la base antropològica del nostre poble, el seu tarannà i costums, a fi de discernir en tot moment allò que és perdurable d'allò que és passatger. Des d'aquest reconeixement es pot plantejar la inculturació de la fe.

— Hem de distingir entre “fer cultura” i “ser presents dins la cultura”. La cultura ha d'estar més en la línia del poble, una cultura feta pel poble. No podem concebre una cultura en línia vertical, imposada, etc., sinó en línia horitzontal, creada pel mateix poble. És a aquest poble que l'Església serveix.

— Ens demanam quina és —dins aquest aspecte— la missió de l'Església des de l'Evangelí? Tenim una “missió” dins aquest món: es tracta d'impregnar d'esperit cristià tota la vida de l'home. Veim molt important aquí tenir en compte els interrogants que planteja el Vaticà II en els ns. 55-56 de la Constitució Pastoral “Gaudium et Spes”.

— Quin encaminament donar? Veim difícil, per la complexitat del tema, fer un aterratge que sigui massa forçat. Què fer per què la fe respecte de la cultura pugui ser com l'esperit dins el cos? El drama de la nostra època és arribar a trobar el camí concret de com l'Evangelí ha de informar la cultura. Tal com diu l'encíclica “Evangelii Nuntiandi” de Pau VI: “evangelitzar la cultura i les cultures”.

— Veim clar que l'Església en tota època i moment ha d'evangelitzar. Mai podrà renunciar a aquesta primera i específica missió. A partir d'aquí, també veim clar que l'Església de Menorca ha de donar més passes per a no ser estranys a aquest món. El camí vàlid que se'ns obre al davant és una opció de vida de comunitat amb totes les característiques específiques presentades en el Nou Testament.

— Dins a aquesta línia, concebem la parròquia com a comunitat de comunitats i centre de la celebració de la fe, allà on tot hi ha de incidir, després de plantejar l'acció evangelitzadora des de comunitats i petits grups.

— Perquè sigui possible una inculturació de la fe, creim que hem de partir d'aquest plantejament més dinàmic i realitzar-ho com a condició indispensable a través de la presència dels laics.

— Així arribam a plantejar la nostra pastoral no d'una manera massiva i indiscriminada, sinó per sectors, on realment hi ha els focus d'influència perquè l'Evangelí penetri tots els àmbits de la nostra cultura i de les cultures.

Amb aquests punts de reflexió hem arribat a unes **propostes** que marquin un pas més en la nostra reflexió sobre la relació fe-cultura: 1) Ja que el treball de reflexió pastoral a partir del Congrés “Evangelització i home d'avui” es fa per sectors, aportar tot aquest material de refle-

xió i que sigui assumit pel Congrés que es va fent a Menorca i que es clausurarà l'any que ve i que tot pugui formar part de les conclusions. En aquest moment no voldriem fer de la nostra reflexió una cosa exhaustiva, sense tenir en compte el que a la diòcesi es fa duent a terme. I 2) Que quedi clar que tot aquest treball s'emmarca dins la Revisió dels Anys 80 i el Congrés, com tot el que esteim fent, és una aportació a aquesta revisió de la nostra pastoral iniciada al començament d'aquesta dècada i assenyalada tant en la Carta Pastoral publicada pel Sr. Bisbe, com en la presentació que ell mateix va fer del Congrés "Evangelització i home d'avui" en la seva aplicació a Menorca.

2.- ESCOLA DE TEOLOGIA

La petició de l'Escola de Teologia al Consell del Presbiteri sobre el plantejament que es fa de si té raó de ser o no la seva feina o fer un plantejament nou, ha duit a un llarg intercanvi d'opinions sobre el sentit i la oportunitat d'aquesta Escola a Menorca.

S'ha vist positiva la seva feina i es veu necessari que no sigui només el Consell del Presbiteri el qui manifesti el seu paper sobre el futur de l'Escola, sinó que es faci un plantejament concret i sigui estudiat pels arxiprestats. Per açò es demana a la mateixa Escola de Teologia que elabori una proposta.

3.- CARITAS DIOCESANA

Caritas diocesana prepara la seva aportació a l'Assemblea General que tindrà lloc l'any que ve. Per aquest motiu ha presentat al Consell del Presbiteri les pautes d'avaluació sobre el seu treball a Menorca a fi de que s'encamini tota aquesta feina i es faci a nivell diocesà. El Consell del Presbiteri ho passarà als arxiprestats i totes les parròquies podran fer la seva aportació a aquesta Assemblea.

4.- DOCUMENT SOBRE L'ATUR A MENORCA

Ja fa temps s'havia encarregat a Càritas diocesana un estudi sobre l'atur a Menorca. Degut a diverses circumstàncies aquest estudi no ha arribat fins ara i es tracta d'una "aproximació sobre l'atur a Menorca". La idea primera era fer una reflexió pastoral sobre aquesta problemàtica, com ho vam fer sobre la qüestió de l'OTAN. Aquesta aproximació ens proporciona el "veure" del problema i s'ha de continuar treballant. Es pren l'acord de que sigui Càritas diocesana que continui la reflexió

i ho pugui presentar al Consell del Presbiteri abans de setembre. L'objectiu és que la diòcesi pugui oferir una il·luminació cristiana sobre el fet de l'atur i ho hagi treballat com més gent millor abans de ser publicat. Una vegada rebut aquest material serà passat als arxiprestats.

5.- INFORMACIÓ SOBRE EL VIIÈ. CENTENARI DE LA CONQUESTA DE MENORCA

El secretari del Consell del Presbiteri i secretari de la Comissió del VIIè. Centenari informa de tots els passos d'aquesta Comissió i també dels acords a que s'ha arribat per a la propera celebració del VIIè Centenari. A més de les subcomissions que s'han format i que ja treballen, el punt més concret és la inauguració de l'Exposició sobre la Catedral de Menorca que tindrà lloc el dia 28 d'agost, al vespre, i que estarà oberta al públic fins a finals d'octubre. Al mateix temps sortirà el cartell anunciador de la celebració d'aquest VIIè. Centenari fent referència al fet eclesial de "som una tradició viva".

6.- INFORMACIÓ DEL SR. BISBE.

Ja per acabar la reunió, el Sr. Bisbe informa sobre la reunió tinguda a València entre els Bisbes i els Ecònoms diocesans i sobre les festes religioses, sotmeses ara a algunes modificacions.

Ciutadella de Menorca, 18 de juny de 1986

Sebastià Taltavull Anglada, secretari

CÀRITAS DIOCESANA

I TROBADA DE CÀRITAS A FERRERIES (7-VI-86)

Resum.

a) Dificultats amb què nos trobam en la feina de Càritas

- * Alguns diuen: "aquí no hi ha pobres; no hi ha problemes socials grans".
- * De vegades ens sentim enganats pels qui vénen a demanar ajut; hi ha gent que ho comenta desfavorablement: "ajuden a qui no en té necessitat".
- * Altres vegades passa que no coneixem qui de ver passa necessitat.
- * Ens falta prendre més consciència dels problemes del poble: p.e. persones que viuen totes soles.
- * Manca sensibilització social.
- * Ens trobam amb problemes mals de resoldre: alcohòlics, reinserció social de marginats (droga, presó), pensions baixes/lloguers de casa elevats, joventut desatesa, consumisme, promoció de gent "esfondrada", atur...
- * Davant tot açò, som pocs a fer feina; hi manquen joves.
- * Cristians que entenen la caritat com a cosa d'un organisme (Càritas) i no com a responsabilitat de tota la comunitat cristiana.
- * Hi ha vesins que no es fien d'un que entri a ca seva, si aquest no és una monja, o una assistenta social...

- * Amb les nostres ajudes, tal vegada cream dependència, no promocionam.

b) Intervenció de Mn. Ricard Cabré.

- * No és ver que "no hi hagi problemes, que no hi hagi pobres". Caminam cap a uns desequilibris creixents: 5.000 multinacionals controlen la riquesa del món, els pobres cada cop seran més pobres i desprovists de defenses. La formació anirà sent més i més tècnica, per tant amb més temps per a l'oci.
- * Hem de tenir doncs una visió més ampla, i no perdre el tren de la història. Hem de ser més agressius en la recerca de solucions: cal saber quina societat volem, com programam la nostra feina; hem de tenir més imaginació.
- * Càritas la veim massa, en sentit econòmic. Què seria una Càritas sense diners? Una tasca primordial de Càritas és la formació d'animadors de la comunitat cristiana perquè aquesta faci seus els problemes del món. Càritas és l'Església que estima. Els cristians han de ser la consciència de les necessitats del poble.
- * Quin paper juga i ha de jugar l'Església en l'aspecte social? Podem pensar en campanyes de cara a l'educació cívica, la conscientització social, la conscientització política...
- * La nostra feina ha de ser de promoció: per tant donar feina més que no almoines. Sinó Càritas seria un "niu de dropos". Hem d'incordiar els qui tenen peles de cara a la seva responsabilitat pública.
- * Per a evitar que "ens enganyin", les assistents socials hi tenen un bon paper a fer.

c) Suggestiments pràctics.

- * canviar de tàctica: no fer tantes ajudes i fer una acció de denúncia de la corrupció social.
- * organitzar campanyes de conscientització.
- * estudiar el cas d'al.lots i al.lotes que havent acabat 8è. no han tret el graduat escolar.
- * col.laborar amb l'INEM en el funcionament d'escoles-taller.
- * fer propostes concretes de col.laboració als joves.
- * visitar els presos, els internats en reformatoris, psiquiàtrics, encara que siguin a Mallorca.

- * preveure a EGB el cas de fillets amb poca capacitat per a seguir els cursos.
- * atenció a la problemàtica del carrer on es formen els futurs delinqüents.
- * posar obres en marxa i que aquestes després passin a l'administració pública.
- * que les religioses tornin a començar en fidelitat a la vocació inicial de servei als més pobres.

II JORNADA CÀRITAS-ESCOLA DE TEOLOGIA AL TORO

Resum.

a) Intervenció de Mn. Ricard Cabré.

- * Jmm 2, 1-20. "No sols no adulterar, sinó també no matar"...
Llc 7,11-17: Jesús ens demana que ressuscitem morts. Molts no han arribat a ser. Cal lluitar perquè ressusciti l'home. De ser persona no ens en dispensa ningú. Salvar l'home és fer que l'home sigui persona, que assumesqui la seva pròpia responsabilitat.
- * Hem de ressuscitar el món. Només l'amor salvarà el món. És cristià aquell qui sap vèncer la fascinació del diner i sap que el diner no salva.
- * Som en un món pagà, i només hi podem esser com a missioners. Els Bancs són avui els temples del déu-diner. El diner és un tirà. La seva màxima és: "el màxim de guany amb el mínim esforç". El cristià sap invertir temps, energies i humor en feines no remunerades.
- * Tampoc el poder no salva. Corromp. Des de dalt es veuen els homes com a formigues i és fàcil trepitjar-los, canviar de veritat...
- * La porta de la felicitat s'obre cap enfora, no cap endintre (Kierkegaard).
- **La caritat, distintiu dels cristians.**
- * No ens distingeix el ritu; aquest és funcional, no final. Serem jutjats fins i tot pel bé que hem deixat de fer. Ens hem d'examinar bàsicament dels pecats d'omissió.
- * Hem de demostrar que és possible estimar. La caritat és el distintiu.
- * Sovint tenim el "llevat" de l'Evangelí estojat a l'armari. Aquella màxima qualment "una poma bona es podreix en contacte amb les podrides" no és cristiana.

* Jesús és el gran revolucionari de la història.

— **Estimar avui.**

* Les cèl·lules viuen del cos i per al cos. Així nosaltres. Tot el cos sofreix quan un membre sofreix. Açó ha de ser l'Església. "El que feu a qualsevol d'aquests a mi m'ho feu".

* Quan cerques una solució individual (de feina, d'escola...) no pensis haver resolt el problema, sinó el teu problema. No has de mirar el món des del punt de vista dels teus interessos.

* No estimem en abstracte sinó en concret.

* **Càritas cap endins** (de l'Església)

* No és el hobby d'uns quants.

* Cal revisar el sentit comunitari de les nostres parròquies.

* L'Església dóna bones consignes al món: apliquem-nos-les.

* Hem de prendre consciència molt més clara del nostre paper en el món.

* És escandalós que els catòlics practicants apareguin en les enquestes com els més poc sensibilitzats davant la problemàtica social.

* **Càritas cap enfora** (la societat)

* Cal descobrir els problemes i prendre'n consciència: "Tenim paraules molt boniques però no curem". Donant aspirines no curam. Hem de lluitar contra les causes dels problemes.

* L'important és que els problemes siguin resolts, ho faci qui ho faci. I no es tracta de anar resolent problemes aïllats sinó de transformar la societat.

— **Document dels bisbes.**

* En el doc. "Els catòlics en la vida pública" diuen coses interessants. Que no quedi escrit en el paper.

* Tenim molta inflació de catequesi. Aquest document obre portes cap a altres iniciatives.

* "Un misto encès no és res però pot encendre una muntanya".

* Fundar associacions sense caure en el perill de la confessionalitat...

— **Una església dels pobres.**

* No una església de rics que ajuda els pobres... Mentre els mirem de lluny vol dir que no ho som.

* En temps de crisi, tot són arpades... però els béns del món són per a tothom.

- * Cap diferència entre persones sinó és en favor dels més pobres. Tots al servei de tots, ni superiors ni inferiors, sinó servidors. No se'ns ocorre donar títols a un servidor.
- * Una església lliure.
- * No m'he de plantejar on podré guanyar més sinó on podré servir millor els altres.
- * L'Església lloc on la persona és valorada per ella mateixa i no pel que té o pel que figura.
- * L'Església ha de ser pobra políticament, per tant s'ha de preguntar a qui serveix; i evangelitzadora dels pobres.

b) posada en comú de la feina de grups.

"METES I PASSOS PER A L'ESGLÉSIA

Surten quatre aspectes:

- actituds personals: conscientització, participació, presència, formació de militants.
- una Càritas més oberta: no tant d'almoines, més dinàmica, agressiva, compromesa, que faci obra de promoció.
- problemes del món: més presència en les institucions, promoure escoles de formació social; no fer de jutges sinó companys.
- els joves: estar atents a la seva problemàtica de lleure, perspectives de futur, carrer.

DELEGACIÓ DIOCESANA DE JOVENTUT

MEMÒRIA D'ACTIVITATS DE LA F.C.C.E. CURS 1985-1986

SORTIDA D'ANIMADORS: Els dies 9-10 de novembre de 1985, els animadors de la F.C.E.E. ens trobàrem a Sta. Agueda com a primer objectiu d'un primer contacte i per planificar el curs 1985-1986.

- a) Convivència entre els animadors
- b) Programar el curs 1985-1986 { formació animadors
activitats de conjunt
- c) Nova elecció de la junta rectora.

VETL.LADA D'ANIMADORS A SANT ANT^o Mª CLARET: El 2 de Gener ens trobàrem tots per a celebrar una estona junts les festes de Nadal, i també per pensar amb el que podríem fer per carrossa en el Carnaval:

- a) Jocs, propostes carrosses de Carnaval
- b) elecció "Bar sa lletra"
- c) festa i bereneta.

TROBADA DE FORMACIÓ D'ANIMADORS AL TORO: 25-26 de Gener 1986, ens trobàrem 36 animadors de la F.C.C.E. amb motiu d'unes primeres jornades sobre Psicologia i Pedagogia de Pre-adolescència i ado-

lescència, foren dirigides per Jaume Forn, Psicòleg de Barcelona.

a) introducció a la Pre-adolescència i adolescència.

b) treball de grup: el joc, valoració èxit;
Disminuïts Psíquics;
Els líders, etc...

c) posta en comú.

d) introducció: parlar dels Pre-adolescents, adolescents i grups.

e) idees per utilitzar els animadors.

tallers: invenció; discussió tema; Organitzar.

f) Posta en comú i cloendes.

CARROSA DE CARNAVAL: El 9 de Febrer participàrem juntament amb altres 10 entitats de Ciutadella a n'el desfile de carrosses organitzat per el Casino 17 de Gener. La nostra portava el títol de "Bar de sa lletra" aquesta idea sortia com a fruit de la reflexió dels animadors el 2 de Gener. Un animador de cada entitat juntament amb el representant infantil de la junta rectora foren els encarregats de dur-ho a terme. Desde el jurat qualificador es valorar molt la participació dels clubs en aquest desfile.

SORTIDA ADOLESCENTS A LA COVA DELS COLOMS: Dia 1 i 2 de març uns 80 al.lots de 12-16 anys i 8 animadors van anar d'excursió amb l'objectiu de conviure junts adolescents de diferents parròquies i centres mitjançant el joc i l'esplai, l'ordre de la sortida va esser la següent:

	— trobada tothom, partida autobús.
	— instal·lació, presentació de la sortida
DISSABTE	— joc, per conèixer-se millor
	— per grups, preparar vetl.lada.
	— sopar i vetl.lada "Viatge amb vaixell".
	— berenar i desmontar tendes
DIUMENGE	— joc de pistes fins Binigaus
	— Eucaristia i dinar
	— temps de lleure i tornada a Ciutadella

Aquesta sortida va esser preparada per un animador de cada centre, juntament amb el representant dels adolescents de la junta rectora.

DIADA INFANTIL: El diumenge dia 2 de març uns 85-90 infants juntament amb 13 animadors, celebraren un dia de estar junts amb l'objec-

tiu: "Conèixer i saber que hi ha altres al.lots com noltros a les altres parròquies i centres com el nostre".

L'edat d'aquests infants és de 8-12 anys. L'esquema d'aquesta diada fou:

- a) trobada al Centre Catequístic de Sant Miquel
Presentació de la diada
- b) ginkama per els carrers de Ciutadella
- c) dinar a la parròquia de Sant Ant.^o Mª Claret
jocs
- d) Eucaristia i acomiat a la parròquia de St. Esteve.

Fou preparat per un animador de cada entitat juntament amb el representant infantil de la junta rectora.

RAID INTERPARROQUIAL: Els dies 17-18-19 de maig, uns 35 adolescents juntament amb 8 animadors, per grups varen realitzar un raid de 24 hores per distints llocs de Menorca a peu. Cada grup dormia en un lloc diferent. Al cap de les 24 hores es trobaren tots junts a n'el Grau (Maó), els grups ja duien preparada la vetl.lada i l'Eucaristia, la qual van fer el diumenge a fusquet.

El dilluns, després de desmontar les tendes, s'organitzà un gran joc, varem anar a nadar i llavors vam dinar de paella. A la tarda després del temps lliure, tornàrem cap a Ciutadella.

Quatre animadors i el representant dels adolescents de la junta rectora són els que organitzaren i realitzaren aquesta activitat.

JORNADES DE FORMACIÓ D'ANIMADORS AL TORO: Els dies 19-20 d'abril ens trobàrem uns 46 animadors de la F.C.C.E. i l'escultisme. El motiu fou l'organització de la 2ª jornada sobre "Dinàmica de grup", ens ajudar a dirigir la trobada en Carles Masjuan, professor de l'escola d'esplai de Barcelona. L'esquema de la jornada fou:

- introducció "l'animació, una metodologia"
- educació en el temps de lleure
- introducció a la vetl.lada
- treball de grup
- preparar una vetl.lada per grups
- realització de la vetl.lada
- introducció al "gran joc"
- treball de grup (preparar un joc)
- els centres d'interés de cara al campament
- cloendes.

ACTIVITATS OCASIONALS

EDICIÓ VOLUM RESUM DE TROBADES DE FORMACIÓ: En la reunió del 17 de decembre de 1985, la junta rectora acordar d'editar aquests volums amb el resum de cada una de les trobades d'animadors realitzades fins avui.

Així també acordar que si algun dels animadors personalment vulgués aquest volum el podria aconseguir per el preu de 400 o 450 ptes.

A la reunió del passat 15 de gener els representants rectifican l'adquisició de 33 d'aquests volums a nivell personal més deu per cada club. Els volums consten de 7 punts de reflexió:

- Problemàtica dels adolescents;
- Paper de l'animador com a model;
- Som educadors;
- Procés a seguir en tota tasca educativa;
- Dinàmica del campament;
- Educació per l'amor;
- La militància cristiana.

CÀRITAS ENS CONVIDÀ A UNA PREGÀRIA CONJUNTA: Amb aprovació de la junta rectora a la reunió del passat 26 de febrer-1986, decidírem participar amb l'animació dels cants a la pregària organitzada per Càritas interparroquial el diumenge 23 de març a n'el Monestir de Santa Clara.

TROBADES INFORMALS D'ANIMADORS: A la reunió de la junta rectora del passat 15 de gener de 1986, es proposar l'idea de trobar-nos a fer el cafè cada primer diumenge de mes, la qual cosa acordàrem de presentar aquesta idea a la trobada d'animadors al toro del 25-26 de gener. Una volta exposada l'idea, aquesta s'aprovà per majoria dels animadors, però es clar ens trobaríem aquells que poguèssim.

Aquestes trobades s'han duit a terma fins el primer diumenge de maig, ja que a la reunió del passat 16 d'abril s'acordar de que després del mes de maig ja no ens trobaríem fins el proper curs.

PART DE L'ACTA DELS ASSUMPTES TRACTATS PER LA JUNTA MUNICIPAL DE SANT JOAN 22-02-1986

— **Propòstes d'activitats de cara a Sant Joan de 1986:** Una proposta de que es faci un concurs de dibuixos a les escoles i les basses podríem ésser com segueixen, després d'haver-se comentat i donat la seva opinió els membres d'aquesta junta.

Una d'aquestes bases és que poden presentar-se tots els centres escolars de Ciutadella.

— Es presenta a la junta les bases de la XI Biental literària i Artística de les Festes de Sant Joan, fotografia, cinema, video i diapositives.

— S'informa de les bases del 3er. concurs de cartells de les Festes de Sant Joan, i es proposa el canvi de la quantia del premi de 25.000 a 30.000 pessetes al cartell guanyador i de 5.000 a 6.000 pessetes en cas d'esser una diapositiva. El termini d'admissió d'obres serà el dia 20 d'abril i el lliurament dels premis es farà dins la sessió extraordinària del 9 de juliol.

— Es proposa que es facin a les escoles uns col.loquis en projecció de diapositives o pel.licules curtes, pel que es tindria que posar-se en contacte amb els directors de les escoles i poder-se fer durant el mes d'abril, ja que els mesos de maig i juny ja són mesos d'exàmens i no és possible realitzar aquesta classe d'activitats.

— Proposta d'un concurs de treballs pedagògics i que els mestres ho posassin inclòs dins el programa del curs.

— S'informa que no s'ha pogut dur a terme el còmic donat que el pintor i el guionista no s'han posat d'acord.

ESTAT DE COMPTES DE LA F.C.C.E.

ENTRADES:

— Cançoners	6.000
— Interessos llibreta d'estalvi	755
— Cuotes mes de gener	3.300
— Cuotes mes de febrer	7.100
— Cuotes mes de març	3.900
— Premi carrossa "Originalitat"	16.153
— Volums trobades	9.800
— Cuotes abril, maig, juny	7.800
— Cuotes trobada (escoltes)	10.000
	<hr/>
	64.808

SORTIDES:

— Fotocòpies, pòlices, sobres, segells, etc... ..	4.393
— Arròs trobada 25-26 de gener 1986	5.000
— Passatge, material, obsequi, pa i vi... ..	14.100

— Tapes i encuadernació volums	12.500
— Fotocòpies volums	11.200
— Medalles diada infantil	2.100
— Carrossa	13.322
— Passatge i 8 hores professor (trobada 19-20 d'abril) ..	19.900
— Raid Cincuagema 1986	10.000

92.515

— Saldo llibreta 20-11-1985	23.703
— Entrades	64.808

88.511

— Sortides	92.515
------------------	--------

4.004

TOTAL DÈFICIT .....

INFORMACIÓ DIOCESANA

ACTIVITATS DEL SR. BISBE

Mes de juny.

- 1.- A les 9 del matí, administra el sagrament de la confirmació dins de l'Eucaristia que celebra a l'església de St. Josep, de Maó. Després, és a la parròquia de Sta. Eulàlia, de Maó, on també administra el sagrament de la confirmació i la primera comunió. Dina, junt amb el Sr. Rector, a casa d'una família de la parròquia.
- 2.- Rep visites, entre elles a la Superiora provincial de les Dominiques de l'Anunciata.
- 3.- Rep visites. Al capvespre, visita un sacerdot malalt.
- 4.- Al capvespre, visita una malalta a Alaior i després és a Maó en reunió al diari "Menorca".
- 5.- Al capvespre, celebra l'Eucaristia al Seminari, en el dijous sacerdotal i queda a sopar amb els seminaristes.
- 6.- Rep visites.
- 7.- Reunió a cal Bisbe de la Comissió del 7è Centenari de la reconquesta de Menorca. Al capvespre, és a Ferreries, a una reunió de Càritas diocesana. Després, a les 8, administra el sagrament de la confirmació en la parròquia de Es Migjorn Gran. Assisteix a El Toro a una reunió de Càritas diocesana i saluda la peregrinació de la parròquia de St. Rafel,

de Ciutadella. Va a dinar amb un grup de famílies de Es Mercadal, a Sant Joan dels Horts. Al capvespre, concelebra l'Eucaristia pels catequistes de Sta. Maria, de Maó, reunits a S'Arenal des Castell.

9.- Al capvespre, parteix cap a València.

10.- Assisteix a la reunió de la província eclesiàstica, al Seminari de Moncada, a València.

11.- Torna de València. Al capvespre, té una reunió amb el Consell parroquial de pastoral de la parròquia de St. A. Mª Claret, de Ciutadella

12.- Rep visites. Al capvespre, concelebra l'Eucaristia a Fornells i ralla amb el Sr. Rector.

13.- Celebra la seva onomàstica.

14.- És a Maó, on dina amb un grup de capellans i el poeta José Mª Valverde i esposa. A les 8,30 del capvespre, administra el sagrament de la confirmació en l'església de St. Miquel, de Ciutadella.

15.- Al matí, administra el sagrament de la Confirmació, a un grup d'al.lots en la parròquia de Sta. Maria, de Maó. A les 11, administra el sagrament de la confirmació en la parròquia de Sant Lluís i va a dinar a casa d'un seminarista de Maó. Després, és a la residència sanitària, on visita uns malalts.

16.- Rep visites. Al capvespre, va a visitar les germanes clarisses.

17.- Rep visites. Al capvespre, rep i parla amb dos seminaristes, com a final de curs.

18.- Rep visites, entre elles a la Superiora General de la Congregació dels Sagrats Cors. Després, presideix una reunió del Consell del Presbiteri. A les 8 del vespre, assisteix a la reunió ordinària, de Càritas interparroquial de Ciutadella.

19.- Parla, a Maó, amb diversos sacerdots i visita una família. Al capvespre, a Ciutadella, visita un sacerdot malalt.

20.- Rep visites, i ralla amb dos seminaristes.

21.- Assisteix, al matí, a la reunió dels claustre de professors, del Seminari.

22.- Celebració del diumenge des be. A migdia, va a votar.

23.- Dissabte de St. Joan. Assisteix, a Sant Joan de Missa, a la pregària de la Colcada.

24.- Solemnitat de Sant Joan. Assisteix a la Missa des Caixers, a la Catedral.

26.- És a Maó, on visita la Superiora de l'Hospital Municipal i un sacerdot malalt. Després, és a Son Bou on dina amb un grup de capellans.

27.- Rep visites.

28.- Rep visites.

30.- Rep visites.

Mes de juliol.

1.- Al capvespre és a Maó on visita un sacerdot malalt i fa altres visites.

3.- Rep visites. Al capvespre, és a El Toro, on celebra l'Eucaristia. Després, saluda a un grup d'al.lots i al.lotes de les Illes que han fet visita a la Mare de Déu.

4.- Rep visites. Al capvespre, té una reunió a la parròquia de St. Antoni Mª Claret.

7.- Rep visites. Al capvespre és a Maó, on fa visites.

9.- Al matí, rep visites. Després va a El Toro per assistir a la Jornada del Secretariat Interdiocesà de Catequesi, de Catalunya i les Illes. Al capvespre, amb els components del SIC visita Ciutadella i concelebren l'Eucaristia a Son Bou, a les ruïnes de la Basílica.

10.- Continua la Jornada del SIC a El Toro. Hi participa també el Bisbe de Girona. A la nit, assisteix a un concert d'orgue, a Sta. Maria, de Maó, amb els jornadistes.

11.- Finalitza la Jornada del SIC a El Toro.

12.- Rep visites, entre elles la del Sr. Batle de Ciutadella.

13 al 19.- Dirigeix la tanda d'Exercicis per a sacerdots i religioses, al Santuari de El Toro.

16.- Al capvespre, celebra l'Eucaristia a la capella de les religioses carmelites, de Ciutadella, amb motiu de la festa de la Mare de Déu del Carme.

20.- Concelebra l'Eucaristia, a Sta. Maria de Maó, per a la celebració de les Noces de Plata d'un matrimoni de Maó, amb el qual i amb els seus parents i amics catequistes passa el dia.

21.- Rep visites.

22.- Reunió amb els arxiprestos de la diòcesi.

23.- Arriba el Sr. Bisbe de Càceres, Mons. Jesús Domínguez, amb el qual passa el dia visitant l'illa, la Catedral, etc. Al capvespre, a Ferreries, concelebra l'Eucaristia en el 50è aniversari de l'assassinat del Sr. Huguet, pvre.

24-31.- Parteix cap a la Península on estarà dues setmanes per assistir a l'Escola d'estiu per a catequistes que es celebra a Barcelona.

Seminari per la pau.

El Seminari per la pau que ha creat el Moviment de joves Cristians de Menorca, va ser presentat divendres dia 11 de juliol a Ciutadella. Aquest Seminari pretén d'organitzar activitats que ajudin a aprofundir

qüestions relacionades íntimament amb la pau. Aquest aprofundiment es realitzarà principalment a través de l'organització de seminaris d'estudi, oberts a tothom, i que pretendran d'analitzar a fons algun punt determinat, el primer Seminari d'estudi que s'organitza és el titulat "Constructors de la pau" i que es basa en l'estudi del document de la Comissió Permanent de la Conferència Episcopal Espanyola. Aquest document va ser presentat per Joan Febrer i Sebastià Taltavull, que són els directors d'aquest Seminari.

Jornades del Secretariat Interdiocesà de Catequesi.

Els components de la Taula de presidència del Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i Les Illes es van reunir la setmana segona de juliol, els dies 9 a l'11, al Casal del Toro per tenir les jornades que celebren cada any en aquest temps, com a avaluació del curs i preparació de l'Escola d'estiu per a catequistes i també com a estudi de qualque punt important. Presidia les jornades el Bisbe de Girona, Mons. Jaume Camprodon. El nostre Bisbe també hi va participar activament els tres dies, així com els responsables de la catequesi de Menorca. El principal tema d'anàlisi i debat va ser el de la catequesi de joves, fins a vint-i-cinc anys. L'estudi va endegar-se arran d'una exposició d'Enric Puig, Director general de joventut de la Generalitat de Catalunya, sobre una enquesta feta als joves de Catalunya. Tots els assistents, a més del treball d'estudi realitzat, van visitar la nostra illa, fent-se presents a la Catedral, a la Basílica de Son Bou, on van celebrar l'Eucaristia, presidits pel nostre Bisbe i assistint també al concert d'orgue que es donava una nit a Sta. Maria, de Maó.

CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA

COMISIÓN EPISCOPAL PARA LA DOCTRINA DE LA FE

NOTA

SOBRE LA EUTANASIA (15-IV-1986)

Cuando el autor del libro del Eclesiastés escribía hace veintitrés siglos su bello poema "Todo tiene su tiempo... tiempo de nacer y tiempo de morir" (3,1-2), vivía en una época muy distante de la nuestra, en la que el nacer y el morir se comprendían como acontecimientos naturales que tenían "su tiempo" y que apenas admitían intervención o modificación. El rápido y acelerado progreso de las ciencias biomédicas están alterando crecientemente estos acontecimientos, primero y último de la existencia humana. La ciencia biomédica interviene en el origen de la vida humana desde intereses contrapuestos. Por una parte, algunas de las técnicas destruyen la vida humana ya concebida; por otra parte, una tecnología aún más sofisticada y costosa, hace posible que un número importante y creciente de personas puedan ver realizado su deseo de paternidad y maternidad.

En el otro extremo de la vida, el morir está siendo también alterado en "su tiempo". El niño o la niña, que vienen hoy al mundo en los países técnicamente desarrollados, tienen una esperanza de vida que duplica la de no hace muchos años. Los avances de la medicina permiten disponer de terapias con las que se pueda luchar eficazmente contra muchísimas enfermedades, y hacen posible su curación y la prolongación de la vida de numerosos pacientes.

Pero, como todo progreso humano, también el avance en la lucha contra las enfermedades y la muerte tiene sus contrapartidas. En la literatura reciente se ha acuñado el término de "encarnizamiento terapéutico" para referirse a una acción médica, centrada en prolongar la vida del enfermo, pero que puede ser extraordinariamente cruel para el mismo paciente, ya que significa la prolongación de un proceso irreversible, acompañado de graves dolores y angustias. Se suelen citar ejemplos de personalidades famosas, cuya muerte levantó la sospecha en la opinión pública de si no se había incurrido en el citado "encarnizamiento terapéutico".

La muerte está dejando de tener "su tiempo" porque nuestra cultura no sabe cómo integrarla en nuestra concepción de la vida. La literatura reciente en torno a la muerte señala que sobre ésta pesa un importante tabú y que nuestra sociedad la margina y la oculta. Se escribe mucho sobre la dificultad del hombre de nuestro tiempo para integrar el hecho de la muerte. La perspectiva de la muerte crea en muchos de nuestros contemporáneos una inmensa angustia, que dificulta extraordinariamente nuestra relación con el enfermo grave: no sabemos acercarnos a él, acompañarle en sus temores y esperanzas, proporcionarle el apoyo y calor humano que tanto necesita.

Un número cada vez mayor muere en los grandes hospitales, donde los niveles de asistencia técnica son muy elevados, mientras que la asistencia humana de acompañamiento al enfermo o al moribundo es extraordinariamente pobre. Se subraya que no sólo es el personal sanitario el que tiene dificultades para entablar una relación personalizada con el paciente, sino que aun la misma familia no sabe hacerlo convenientemente, creando con frecuencia una situación de falta de información o de mentiras en torno al enfermo, que bloquean su comunicación con los seres más queridos. Dentro de esta crítica general se incluye también a veces a los capellanes de las distintas religiones, que asimismo tienen el peligro de limitarse a una atención ritual o sacramental, pero sin aspirar a crear un clima de diálogo y de acompañamiento a la persona enferma.

1.- LA ACTUAL POLÉMICA EN TORNO A LA EUTANASIA

El debate actual sobre la eutanasia es inseparable de este modo de vivir nuestra cultura la muerte. La palabra "eutanasia" es de origen griego y significaba inicialmente "buena muerte", sin dolores, en plenitud de conciencia. Desde el siglo XVI tiene su significado actual: la aceleración o provocación de la muerte de un enfermo, realizada por otra persona, con el fin de acabar con sufrimientos intolerables e inútiles. La polémica sobre la legitimidad de la eutanasia, que se había apagado con la difusión del cristianismo en nuestra cultura, reaparece en el siglo XIX al crearse los primeros movimientos y asociaciones en favor de esa práctica.

Hoy vuelve a ser aguda la discusión sobre la eutanasia. En este hecho incluyen una serie de factores: el proceso de secularización, la crisis de los valores religiosos en el mundo occidental, la absolutización de la libertad de la persona, que lleva a afirmar que el paciente terminal tiene el derecho de disponer de su propia vida, si así lo desea. Es también indiscutible que la permisión legal respecto del aborto tiene también su repercusión en el asunto de la eutanasia. Cuando la ley admite que la vida en gestación puede ser suprimida, se está en el plano inclinado para admitir igualmente la supresión de otras vidas humanas.

En nuestro país ya se oyen voces que favorecen la aceptación de la eutanasia. Es un asunto que preocupa actualmente a toda la Iglesia y en el que nuestra responsabilidad de pastores nos exige decir una palabra iluminadora, dirigida tanto a los creyentes como a los hombres y mujeres de buena voluntad, que se sienten preocupados por la eventual legalización de la eutanasia. Hace pocos años, la Sagrada Congregación para la Doctrina de la Fe hizo público un documento sobre la eutanasia, al que también se ha referido en algunas ocasiones el Papa Juan Pablo II (1). Varias Conferencias Episcopales han abordado también este tema en los últimos años (2). En comunión con la Iglesia Católica, la Comisión Episcopal para la Doctrina de la Fe se dirige ahora a los católicos y a la sociedad española con esta Nota.

2.- EL MENSAJE CRISTIANO SOBRE LA MUERTE Y LA VIDA

Ni el Antiguo ni el Nuevo Testamento abordan directa y explícitamente la eutanasia. La Biblia, sin embargo, contiene una afirmación fundamental: Dios es el Señor de la vida y de la muerte; Él es el creador, el que ha llamado al hombre a la existencia y le ha dado la vida como un don, como una bendición que el hombre debe cuidar y favore-

cer, pero nunca suprimir (3). En la tradición bíblica hay una línea de avance y progreso, que subraya crecientemente el valor de toda vida humana y su indisponibilidad. El "no matarás" (4) adquiere un ámbito de aplicación cada vez más amplio, de tal forma que el principio de la inviolabilidad de la vida humana se ve extendido a toda persona. Jesús le da una especial fuerza a la exigencia de respeto a toda vida humana. La Iglesia, ahondando en este principio, enseña explícitamente que la inviolabilidad de la vida humana se extiende a cualquier fase de la vida del hombre.

Para Jesús, sin embargo, la vida biológica y temporal del hombre, aun siendo un valor fundamental, no es el valor absoluto y supremo. Para Él el único absoluto es Dios y su Reino. En consecuencia, en el servicio a Dios, al prójimo y a la comunidad, el hombre puede entregar su vida, gastarla y hasta acortarla, mientras no atente directamente contra ella.

Jesús afirma que quien quiera salvar su vida, la perderá; pero quien la dé por su causa, la encontrará (5); que nadie tiene más amor que el que da la vida por sus amigos (6). Para quien cree en Jesús, Él es su modelo tanto en la vida como en la muerte (7). Jesús experimenta su muerte como el acto final de abandono en las manos del Padre, como entrega definitiva a la misión recibida. La vida de Jesús, configurada por el "aquí estoy para hacer tu voluntad" (8), acaba con el "en tus manos encomiendo mi espíritu" (9). Jesús no se quita la vida, sino que la entrega libre, confiada y generosamente en manos del Padre "por nosotros los hombres y por nuestra salvación" (10).

El cristiano, llamado por su fe a seguir a Jesús cuando se entrega, debe también participar, cercano a la muerte, de los mismos sentimientos del Señor. Para el seguidor de Jesús, la muerte no es un sinsentido, sino el momento en que entrega su vida en manos de un Dios, que le ha llamado a la existencia, que le ha cuidado providentemente y al que finalmente se entrega con confianza. Su muerte no es un sacrificio inútil; es como el grano de trigo, caído en tierra, que necesita morir para dar fruto abundante (11). De esta forma, en el vivir y en el morir somos del Señor (12).

3.- DISTINTAS SITUACIONES EN TORNO A LA EUTANASIA

Antes indicábamos que, para la fe cristiana, la vida humana es un valor fundamental, pero no el bien absoluto, que deba ser salvaguardado de forma incondicional. Esta valoración de la vida humana ha estado

presente en la tradición moral católica: la Iglesia nunca ha admitido la llamada eutanasia activa (o positiva) directa, es decir, la acción con la que se pretende exclusivamente poner fin a la vida de un paciente o acelerar su muerte. Tal práctica es un atentado contra la indisponibilidad de la vida humana (13).

Pero la tradición de la Iglesia ha admitido, basándose en el principio moral del doble efecto, la legitimidad del recurso a calmantes (por ejemplo, ciertos derivados de la morfina), aunque su administración pudiese ocasionar indirectamente un acortamiento de la vida (14). La misma moral católica, basándose en la distinción entre medios ordinarios y extraordinarios o, mejor, proporcionados y no proporcionados (15), afirma también que la Medicina no está siempre obligada a hacer todo lo posible para prolongar la vida de un paciente. Existen situaciones en las que es legítimo, e incluso hasta obligatorio, abstenerse de aplicar terapias no-proporcionadas y no habituales, que únicamente sirven para prolongar abusivamente el proceso irreversible de morir.

Así se expresaba el mencionado documento "Declaración sobre la Eutanasia" de la Sagrada Congregación para la Doctrina de la Fe: "nadie puede autorizar la muerte de un ser humano inocente, aunque se trate de un enfermo incurable o agonizante. Nadie puede pedir esta acción homicida para sí o para otros, confiados a su responsabilidad. Ninguna autoridad puede legitimarlo o permitirlo. Es una violación de la ley divina, una ofensa a la dignidad humana, un crimen contra la vida y un atentado contra la humanidad". Dicha Declaración rechaza, consiguientemente, la eutanasia positiva directa.

Pero la "Declaración sobre la Eutanasia" afirma, a la vez, que siempre es lícito contentarse con los medios normales y habituales que la Medicina ofrece. Hay, sin embargo, terapias en uso que conllevan serios peligros o incluyen gastos exagerados, cuya aplicación no puede imponerse como obligatoria. El no utilizar tales terapias no equivaldría al suicidio: significaría más bien "o simple aceptación de la condición humana, o deseo de evitar la puesta en práctica de un dispositivo médico desproporcionado a los resultados que se podrían esperar, o bien una voluntad de no imponer gastos excesivamente pesados a la familia o a la colectividad. Ante la inminencia de una muerte inevitable... es lícito en conciencia tomar la decisión de renunciar a unos tratamientos que procurarían únicamente una prolongación precaria y penosa de la existencia, sin interrumpir sin embargo las curas normales debidas al enfermo en casos similares".

En consecuencia con los principios anteriores, la Declaración reconoce como legítimo "el derecho a morir con serenidad, con dignidad humana y cristiana". También prefiere hablar de medios "propor-

cionados y desproporcionados”, en lugar de “ordinarios y extraordinarios”: a la hora de valorar el carácter desproporcionado de una terapia, no sólo deben tenerse en cuenta sus costes y complejidad, sino que hay que ponderar sus dificultades y riesgos, las probabilidades de éxito, las condiciones del enfermo y sus fuerzas físicas y morales.

Todo ello significa que debe valorarse positivamente lo que algunos llaman “ortotanasia”, es decir, la muerte a “su tiempo”, respetando la dignidad humana del paciente y evitándole abusivas prolongaciones de su vida (16). Comprendemos que no es fácil aplicar estos principios a las complejas situaciones concretas que pueden presentarse y, sobre todo, es muy comprensible que el personal sanitario —por el hecho de su profesión y por su formación al servicio de la vida del enfermo— no renuncie a la aplicación de cuantas terapias tenga en sus manos. Pero también se ha de afirmar claramente que ni la Medicina ni la Enfermería están obligadas a hacer todo lo posible siempre para prolongar la existencia, a veces meramente biológica, del paciente; que hay situaciones en las que lo más humano y lo más cristiano es permitir que el paciente pueda morir —contando con su propia opción o la de sus familiares— en paz y con dignidad.

Un caso específico —donde hoy más agudamente se plantea el problema de la eutanasia— es el nacimiento de niños con anomalías o malformaciones congénitas. Es un campo en el que la aceptación legal y social del aborto puede tener mayores repercusiones; sí, hasta la 22 semana o incluso más adelante, se admite el aborto, cuando existe probabilidad de que el feto sea portador de anomalías, se está en el plano inclinado para admitir la eutanasia eugénica. En este problema tienen también su aplicación los principios generales antes expuestos. Sin poder abordar ahora los casos complejos que puedan presentarse y poniendo como ejemplo dos casos extremos, afirmamos que es legítimo no prolongar con medios ordinarios, que en este caso serían no-proporcionados —nunca atentando directamente contra ella— la vida de un niño anencefálico, que por carecer de un cerebro estructurado no va a poder desarrollar un mínimo de personalidad y está irremisiblemente abocado a una muerte temprana. Por el contrario, consideramos éticamente inaceptable que se niegue la atención médica o una intervención quirúrgica a un niño con el síndrome de Down (mongolismo), que se le habrían proporcionado si no estuviese afectado por tal enfermedad. Se trata de verdaderos seres humanos, que, a pesar de su déficit intelectual, tienen grandes posibilidades de desarrollo de su vida afectiva y de relación interpersonal. Es una grave falta de humanidad el negar a estos niños las atenciones que merecen y que no se les habría rehusado si no estuviesen afectados por su enfermedad.

4.- EL PROBLEMA DE LA LEGALIZACIÓN DE LA EUTANASIA

Son bastantes las voces en diferentes países que solicitan la despenalización de la eutanasia positiva directa. Pero la aceptación legal de la eutanasia constituiría un gravísimo riesgo contra un valor básico y fundante del orden social que el legislador tiene que proteger, el respeto a la vida humana, ya puesto en grave peligro por la admisión legal del aborto, y un gravísimo deterioro de la conciencia moral y humana.

Por otra parte, son bastantes los estudios que subrayan que, con mucha frecuencia, detrás de la petición de eutanasia por parte del enfermo, hay una llamada en clave por la que solicita la atención y el calor humanos que no sabemos darle. También insisten estos estudios en que el paciente terminal atraviesa por una serie de fases psicológicas características, en algunas de las cuales puede solicitar que se ponga fin a su vida sin que éste sea su auténtico y definitivo deseo.

Frecuentemente, quien va a morir se da cuenta de ello, de modo más menos confuso. La angustia que experimenta repercute en su dolor físico y la aviva. Es necesario, pues, tratar a la vez la angustia y el dolor antes de que la angustia domine al enfermo; pero esto no es posible, si quienes cuidan al enfermo se dejan vencer por su propia angustia. Por desgracia, en nuestra sociedad, la angustia ante la muerte puede ser tan grande y tan poco reconocida que ni la familia ni el personal hospitalario quieren encontrarse con la muerte del otro, ni establecer una real comunicación con quien está muriéndose, ni acompañarle durante esta última etapa de su vida, cuando el hombre tiene más necesidad de una presencia de otro para morir humanamente. Por otra parte, los éxitos conseguidos en determinadas instituciones, en las que se da un gran relieve a la relación interpersonal con el paciente y al alivio de sus dolores, indican el camino por donde se debería avanzar. Además, la Medicina y la Enfermería tienen ante sí el reto de una utilización idónea y racional de los calmantes, que pueden aminorar o suprimir los dolores de los enfermos, que frecuentemente son la causa de su petición.

Puede ser también preocupante el deterioro de la imagen social del médico, que podría convertirse, en el caso de admitirse la eutanasia, en un agente de muerte, dificultándose, de esta forma, la creación de una relación de confianza con el enfermo. La aceptación de la eutanasia podría prestarse a importantes abusos, como consecuencia de los intereses económicos que derivan de la muerte bastantes personas.

Finalmente, la legalización de la eutanasia constituiría un grave paso adelante en el deterioro del respeto hacia la vida humana; significaría seguir avanzando por ese plano inclinado que podría llevar a gravísi-

mas consecuencias. En el contexto de sociedades envejecidas, en las que las personas de edad avanzada ven negado su derecho a ocupar un sitio en el entramado social, en las que se tiende a valorar a la persona por su capacidad de rendimiento o de producción, se darían pasos para avanzar, desde la eutanasia solicitada por el enfermo, a la misma práctica aplicada a personas inconscientes e incluso en contra de su voluntad.

5.- REFLEXIONES Y EXHORTACIONES FINALES

Como indicábamos anteriormente, el problema de la eutanasia es inseparable de las actitudes vigentes en nuestras sociedades ante el hecho de la muerte. Es necesario reintroducir la muerte en nuestros esquemas mentales, sin negarla ni reprimirla. La muerte forma inevitablemente parte de la vida y su represión origina en nosotros sentimientos de angustia y bloquea nuestra relación con las personas que están próximas al fin de su existencia. Es necesario aclarar nuestra compasión por el enfermo terminal, para saber descubrir en ella nuestro propio miedo a la muerte, que nos impide una relación humana adecuada con quien se está muriendo.

La fe cristiana debe ser una gran ayuda para saber integrar el hecho de la Muerte. Ésta no es el término sin más de la vida, sino el camino hacia una vida definitiva junto a Dios. Quien cree en Jesús debe aspirar a mirar cara a cara a la muerte, como tránsito hacia los brazos de un Padre, que cumplirá el deseo de perpetuidad y de felicidad grabado en el corazón del ser humano. Es necesaria una actitud más sana ante la muerte, como condición imprescindible para saber estar cerca del enfermo grave o del moribundo, para saber sostener con cariño su mano o su mirada angustiada.

Se ha de crear la conciencia de que el enfermo necesita muchas cosas más que la aplicación de terapias médicas sofisticadas. Nuestros grandes hospitales tienen el peligro de convertirse en instituciones deshumanizadas, en las que un gran número de personas se inclinan diariamente sobre el lecho del paciente, sin que ninguna de ellas se relacione personal y humanamente con aquél. Pero esta relación interpersonal es decisiva para la atención del enfermo, incluso desde el mismo punto de vista terapéutico. La necesidad de humanizar los hospitales es un gran reto y una necesidad imperiosa que debería urgir a los profesionales de la Medicina y de la Enfermería. El personal sanitario creyente tiene ante sí un maravilloso campo de acción, en que plasmar las consecuencias y las exigencias de su fe.

Tanto los capellanes, como los religiosos y religiosas que trabajan en las instituciones sanitarias, se encuentran, en este orden de cosas, an-

te unas tareas y unas exigencias ineludibles; por ello, junto al cultivo de su pericia médica, deben esforzarse por incrementar sus conocimientos de Psicología y Sociología para relacionarse mejor con la persona enferma y, sobre todo, aportar un gran testimonio de caridad y de humanidad en unos centros donde los niveles de respeto y de afecto hacia la persona enferma son seriamente deficitarios.

La Iglesia se siente enviada especialmente a predicar la buena noticia a los más pobres y desheredados. Entre éstos, ocupan un lugar privilegiado los enfermos y los moribundos, los que sienten en su propia carne el dolor, la angustia y la desesperanza. Los enfermos estuvieron muy cerca de ese Señor, que pasó por la vida haciendo el bien y curándolos (17). En el atardecer de la vida nos podrán decir "venid, benditos de mi Padre, porque estuve enfermo y me visitasteis" (18). Esta debe ser la actitud de los cristianos ante su hermano o hermana enfermos. "Visitar" significa mucho: saber estar cerca, intentar dar calor humano, compartir los miedos y las esperanzas de aquél que, precisamente porque sufre, es sacramento del Hijo de Dios, que se anonadó a sí mismo, compartiendo nuestro destino y nuestra muerte.

En Madrid, a 15 de abril de 1986

Comisión Episcopal para la Doctrina de la Fe

Obispo Presidente: *D. Antonio Palenzuela*

Obispos Vocales: *D. Angel Temiño*

D. Antonio Briva

D. Eduardo Poveda

D. Antonio Vilaplana

Secretario: *D. Antonio Cañizares*

- (1) Cfr. SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Declaratio ***lura et bona*** de eutanasia, e maii, 1980: AAS 72 (1980) 1542-1552. (Versión española en ocho documentos de la Sagrada Congregación para la Doctrina de la Fe. Ed. por la Conf. Ep. Española, Secretariado de la C.E. para la Doctrina de la Fe. Madrid 1981, 145-153). JUAN PABLO II, Discurso a los Obispos de Estados Unidos, ***Ecclesia***, n. 1954 (1979) 1314. A los miembros de la Asociación Médica Mundial, ***Ecclesia*** n. 2150 (1983) 1448-1449. A dos grupos de trabajo promovidos por la Pontificia Academia de Ciencias, ***Ecclesia***, n. 2244 (1985) 1451.

- (2) CONSEJO PERMANENTE DE LA CONFERENCIA EPISCOPAL DE ALEMANIA, El derecho del hombre a la vida y la Eutanasia, diciembre 1974, **Ecclesia** (1975) 1239-1241. CONSEJO PERMANENTE DE LOS OBISPOS FRANCESES, Nota sobre la Eutanasia, junio 1976, **Ecclesia** (1976). OBISPOS DE INGLATERRA Y DEL PAIS DE GALES, Declaración sobre la Eutanasia, **La Documentation Catholique**, 72 (1975), 46. COMISION FAMILIAR DEL EPISCOPADO DE FRANCIA, Vie et mort sur commande, **La Documentation Catholique**, 81 (1984) 1126.
- (3) Núm. 14, 28; 27, 16; 2 Re 2,2; Job 12, 10; 34, 14; Sal 104, 29 s.; Jer 10, 10; Ez 20, 31; 33, 11; Gn 4, 10; 9, 5-6; Ex 21, 12; 2 Sam 12,5-12; Sal 72, 14; Act 14,15; 17, 25; I Tim 6, 13.
- (4) Ex 20, 13; Dt 5, 17.
- (5) Mt 16, 25; 10, 39; Lc 17, 33; Jn 12, 25.
- (6) Jn 15, 13; Mt 16, 25; 1 Jn 3, 14.
- (7) **Filip 2, 5.**
- (8) Heb 10, 7.
- (9) Mt 27, 46; Mc. 15, 34.
- (10) Credo de la Misa.
- (11) Jn 12, 24.
- (12) Rom 14, 7-9; Filip 1, 20-21.
- (13) Vaticano II, **Gaudium et Spes**, 27.
- (14) Pertenece al contenido del "derecho a morir humanamente" el proporcionar al moribundo todos los remedios oportunos para calmar el dolor, aunque este tipo de terapia comporte una abreviación de la vida y suma al moribundo en un estado de inconsciencia. Sin embargo, no se le puede privar al moribundo de la posibilidad de asumir su propia muerte, ni de la libertad de optar por vivir lúcidamente aunque con dolores.
- (15) Preferimos utilizar la terminología de "medios proporcionados y "no-proporcionados" a la de "ordinarios y extraordinarios". Llamamos "proporcionados" a aquellos medios que, en las concretas circunstancias del progreso de la ciencia médica, son debidos para conservar una vida humana por humanidad o por justicia, con ponderada atención a los resultados cuantitativos o cualitativos previsibles, tanto médicos como vitales; estos medios proporcionados pueden ser habituales o relativamente habituales. Llamamos "medios no-proporcionados" a aquellos que no son debidos ni por humanidad ni por justicia y, por tanto, no son exigibles por ningún título.
- (16) Se ha definido la distanasia como la "práctica que tiende a alejar lo más posible la muerte, prolongando la vida de un enfermo, de un anciano o de un moribundo, ya inútiles, desahuciados, sin esperanza humana de recuperación y para ello no sólo utilizando los medios ordinarios sino los extraordinarios, muy costosos en sí mismos". En la eutanasia se busca poner fin a la vida de un paciente —por acción u omisión— anticipando terapéuticamente su muerte. En la distanasia se busca impedir o suspender el proceso de la muerte biológica del enfermo. Entre una eutanasia y una distanasia que la retrasa desproporcionadamente, habría que situar la "ortotanasia", la muerte en el momento conveniente para la persona.
- (17) Act 10, 38.
- (18) Mt 25, 36.

LA OPCION POR LA ENSEÑANZA DE LA RELIGION Y MORAL CATOLICAS

27 de Mayo de 1.986

En esta época del año es oportuno recordar a los padres de los alumnos en edad escolar y a los responsables de los centros de enseñanza tanto públicos como privados, la obligación de prestar cuidadosa atención a la inscripción de los alumnos en la enseñanza de la Religión y Moral Católica, dentro de las normas establecidas en el Acuerdo entre la Santa Sede y el Estado Español sobre enseñanza y asuntos culturales y en las disposiciones legales concordadas que las desarrollan.

Todavía se dan casos, afortunadamente menos frecuentes a medida que se afianza la normalidad democrática, de quienes abusan de su autoridad para saltar por encima de toda norma en esta materia que ha sido regulada jurídicamente con el propósito de garantizar los derechos de la libertad religiosa de padres, alumnos y profesores.

No es, sin embargo, suficiente cumplir la letra de la Ley. Es necesario que tanto los padres de los alumnos como quienes rigen los centros de enseñanza o el profesorado encargado de la enseñanza religiosa y moral, tengan una actitud positiva en orden a la formación integral del alumno, de la cual es parte importante la formación religiosa. El nuevo Código de Derecho Canónico da especial importancia a la educación católica de los alumnos en los centros de enseñanza y expresa con vigor la grave obligación moral de los padres, de los educadores cristianos y de los pastores de la Iglesia, de procurar que ningún alumno bautizado en la Iglesia Católica quede privado de una adecuada formación cristiana en el contexto de la actividad escolar.

Toda la comunidad cristiana debe comprometerse en este esfuerzo por lograr que los niños y jóvenes reciban la formación religiosa y moral que hoy reclama su vocación de cristianos. Esta formación se ha de recibir en el ambiente familiar, en la parroquia y en la escuela. No se pueden considerar estos tres ámbitos de formación cristiana como separados entre sí. Cada uno de ellos ofrece sus propias posibilidades y tiene sus limitaciones.

La formación religiosa escolar tiene la peculiar condición de ayudar a los alumnos a alcanzar una formación cristiana relacionada con la cultura que la escuela transmite. Esta cultura no es neutra. Inevitablemente se orienta a favor o en contra de determinados valores morales y

religiosos. Los alumnos católicos tienen derecho a que tal orientación se haga en conformidad con la fe católica.

Los padres de alumnos en edad escolar, los propios alumnos según su edad, los educadores cristianos, los párrocos y todos los que tienen alguna responsabilidad pastoral y educativa en la Iglesia están llamados a poner el máximo interés en la opción por la formación religiosa en la escuela para el curso 1986-1987.

(“O.R.”, 7-8 abril 1986; original italiano; traducción de ECCLESIA)

DE LA SANTA SEU

TROBADA A ASSIS

Anuncio de Juan Pablo II

Tras el recio del ángelus del domingo 6 de abril, el Santo Padre anunció el próximo encuentro por la paz en Asís, que tendrá lugar el 27 de octubre próximo, con las siguientes palabras:

Me siento feliz al poder anunciar que el previsto encuentro de paz por la paz en Asís tendrá lugar el 27 de octubre próximo. Dicho día ha sido elegido después de las oportunas consultas con las Conferencias Episcopales y con diversos representantes tanto de las Iglesias cristianas, así como de las principales religiones no cristianas.

El encuentro pretende constituir el punto de confluencia de un amplio movimiento de reflexión y de oración, en el cual deben sentirse comprometidos desde este momento los partidarios de toda confesión religiosa.

La paz es un bien tan fundamental, y al mismo tiempo tan atacado, que debe suscitar en las personas conscientes un constante temor y

DE LA SANTA SEU

TROBADA A ASSÍS

Anuncio de Juan Pablo II

Tras el rezo del ángelus del domingo 6 de abril, el Santo Padre anunció el previsto encuentro por la paz en Asís, que tendrá lugar el 27 de octubre próximo, con las siguientes palabras:

Me siento feliz al poder anunciar que el previsto encuentro de oración por la paz en Asís tendrá lugar el 27 de octubre próximo. Dicho día ha sido elegido después de las oportunas consultas con las Conferencias Episcopales y con diversos representantes tanto de las confesiones cristianas, así como de las principales religiones no cristianas.

El encuentro pretende constituir el punto de confluencia de un amplio movimiento de reflexión y de oración, en el cual deben sentirse comprometidos desde este momento los partidarios de toda confesión religiosa.

La paz es un bien tan fundamental, y al mismo tiempo tan atacado, que debe suscitar en las personas conscientes un constante temor y,

a veces, también un sentimiento de impotencia; la paz, en efecto, parece a veces una meta inalcanzable. El creyente, sin embargo, sabe que puede contar, en este gigantesco reto, con la ayuda que le llega de lo alto. Es urgente, por ello, que se eleve hacia el cielo, con insistencia, una invocación coral, para implorar del Omnipotente, en cuya mano se encuentran los destinos del mundo, el extraordinario don de la paz, condición necesaria para todo compromiso serio al servicio del verdadero progreso de la humanidad.

Quiero esperar que dicho encuentro será preparado y acompañado con oportunas iniciativas de oración en el mundo entero.

("O.R.", 7-8 abril 1986; original italiano; traducción de ECCLESIA).

a veces también un sentimiento de impotencia: la paz, en efecto, parece a veces una meta inalcanzable. El creyente, sin embargo, sabe que puede contar, en este gigantesco reto, con la ayuda que le llega de lo alto. Es urgente, por ello, que se eleva hacia el cielo, con insistencia, una invocación coral, para implorar del Omnipotente, en cuya mano se encuentran los destinos del mundo, el extraordinario don de la paz, condición necesaria para todo compromiso serio al servicio del verdadero progreso de la humanidad.

Quiero esperar que dicho encuentro será preparado y acompañado con oportunas iniciativas de atención en el mundo entero.

(L.O.R., 7-8 abril 1986 original italiano, traducción de ECCLÉSIA)

DE LA SANTA SEU

TROBADA A ASSIS

Anuncio de Juan Pablo II

Para el día del Angelus del domingo 8 de abril, el Santo Padre anunció el programa de encuentros que tendrá lugar el 27 de octubre próximo, en las siguientes palabras:

Me refero todo el mundo a un encuentro que tendrá lugar el 27 de octubre próximo. Dicho encuentro tendrá lugar en Asís, en el momento de la celebración de la fiesta de la Ascensión. Este encuentro tendrá lugar en el momento de la celebración de la fiesta de la Ascensión, en el momento de la celebración de la fiesta de la Ascensión, en el momento de la celebración de la fiesta de la Ascensión.

El encuentro tendrá lugar en el momento de la celebración de la fiesta de la Ascensión, en el momento de la celebración de la fiesta de la Ascensión, en el momento de la celebración de la fiesta de la Ascensión.

La paz es un bien fundamental y la misión de la Iglesia es promoverla y fomentarla en todas las situaciones de la vida humana y social.

883
200
112